مدیریت شهری
شماره ۳۶ پاییز ۱۳۹۳
No.36 Autumn 2014
۸۳-۱۰۴
زمان دریافت مقاله: ۱۳۹۲/۱۲/۴ زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۳/۵/۱

طراحی ورودی شهر با رویکرد هویت‌بخشی به فضای شهری؛ نمونه موردی: ورودی شرقی شهر زنجان

زهره ترابی*- استادیار دانشگاه آزاد اسلامی، واحد زنجان، گروه معماری، زنجان، ایران..
یلدا سیما- دانشجوی کارشناسی ارشد طراحی شهری، دانشکده فنی مهندسی، دانشگاه آزاد اسلامی، گروه شهرسازی، زنجان، ایران.

چکیده
فضای ورودی شهرها بعنوان یکی از فضاهای شهری و مفصل اتصال‌دهنده فضای طبیعی خارج و فضای مصنوعی داخل شهر عمل می‌کند. توسعه بی‌رویه شهرها و توجه نکردن به الگوهای توسعه فضایی مناسب، باعث ضعف در شکل و محتوای فضاهای ورودی شهرها گردیده است و این فضاها را دچار مشکلات و نابسامانی‌های متعددکرده است. توجه به گسترش نابسامانی در این عرصه‌ها، اتخاذ تدابیر ویژه و راهگشا را ضروری می‌نمایاند. هدف از این نوشتار، طراحی دوباره یک بخش فراموش شده شهری به شکلی تازه و با بیانی هماهنگ با نیازهای امروز و شناخت هویت شهری و مؤلفه‌های آن و نقشی که این مؤلفه‌ها در ارتقای هویت فضای ورودی شهرها از لحاظ کیفی و بصری دارند، می‌باشد. در این پژوهش ابتدا مفهوم فضای شهری، سپس مفهوم ورودی شهر به عنوان یکی از انواع فضاهای شهری مورد بررسی قرارگرفته است و پس از آن مفهوم هویت به عنوان یکی از توقعات مورد انتظار از ورودی شهرها و نیز مفهوم هویت شهری و مؤلفه‌های آن بیان گردیده است. در انتها با توجه به نتایج حاصله و معیارهای استخراج شده، فضای ورودی شرقی شهر زنجان (مسیر آزادراه تهران- زنجان) مورد طراحی قرارگرفته است.

واژگان کلیدی: فضای شهری، ورودی شهر، هویت شهری، مؤلفه‌های هویت شهری، طراحی ورودی شرقی شهر زنجان.

Urban Entrance Design With the approach of Giving Identity to urban space (Case Study: East Entrance of Zanjan city)

Abstract
The entrance space of the cities acts as one of the urban spaces, a joint linking the natural space outside to the artificial space inside. The illogical and unscheduled development of the cities as well as lack of concern for suitable space development paradigms has brought about weaknesses in the form and content of the entrance spaces of cities in Iran, causing numerous and various problems and disorders necessitates taking special and ground-breaking measures. The ravages of the epidemic until it has been common, this field cannot even meet the minimum requirements to read as well as an urban area. Expanding the ravages of the precipitous rate in these areas if that becomes inevitable in the future components of the inner city Special measures will be necessary to help. Since the entrance space in cities and urban areas is considered as one of the first spaces in the city which would deal with the phenomenon given the input patterns in the spatial relationship between these phenomenons. Studies in urban areas are according to the most basic approach. Thus, to achieve appropriate solutions in urban planning and coordinating the input current Due to the nature of the input and understanding of this phenomenon and the characteristics of One of the most fundamental issues must be considered in urban design. The entrance spaces of the last cities to study the evolution of social expression, cultural, political, and economic and technology over time the patterns of biological communities in the settlements of the land is affected. Spaces and the entrance gate into the old town and fort-defined coordinates, Entrance to the corridors with scattered ugly, worn out and worthless residential buildings And abandoned spaces are disturbing reports of uncontrolled growth and development of modern cities. City's growth starting or in other words, definitions of the limits for a city are irrelevant and meaningless. The purpose of this article Are, Redesigned a neglected part of the city in a new form, and Expression Coordinated with the needs of today and Cognition of Urban identity and its Factors and The role of these Factors in Promote identity of the urban entrance space In terms of visual and quality. In this research, at first has been explained the concept of urban space and concept of urban entrance as one of urban spaces. Then the concept of identity as an expectations expected of entrance of cities and the concept of urban identity and its Factors are described. Finally, according to the results and Extracted criteria, Eastern entrance of the Zanjan's city (freeway route of Tehran - Zanjan) is designed.

Key Words: urban space, entrance of the city, urban identity, urban identity Factors, Eastern entrance of the Zanjan's city design.

* نویسنده مسئول مکاتبات، شماره تماس: ۰۲۴۳۳۷۶۱۰۰۵، رایانامه: Zohrehtoraby@ yahoo.com

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-24]

۱- مقدمه

رشد صنعت و ظهور پدیده‌های نو، شتابی بیش از آن داشتند که بشر بتواند خود را با آن هم‌سرعت و هماهنگ کند و تغییرات محیط زندگی خود را به‌کنترل درآورد. نتیجه آن شد که شهرها تا حد زیادی به طور اتفاقی شکل گرفتند. در واقع شهرها در برخورد با پدیده‌های تازه صنعتی در موضع انفعال قرار گرفتند و برای پذیرفتن آن‌ها آماده، ساخته و پرداخته نشدند و همین امر سبب شد تا این مظاهر صنعت، جایگاه مناسب خود را در محیط زندگی انسان نیابند و اجتماع ناهماهنگی از عوامل و نیروها و نیازهای گوناگون و پرشمار پدید آید. یکی از مشکلات شهرهای امروز، نامناسب بودن آن برای حرکت اتومبیل است. شهرهای ماکه پیش‌تر براساس حرکت و دید پیاده طراحی شده بودند، امروزه با حرکت‌های درون خود -که مهم‌ترین آن‌ها حرکت اتومبیل است- هماهنگ نیستند. از سوی دیگر، عامل نظام‌دهنده تسلسل مراتب‌که همواره در تمامی‌ویژگی‌های ساختاری و عملکردی و فضایی شهر (دسترسی‌ها، کاربری‌ها، عمومی‌و خصوصی بودن فضاها، حتی در نوع نیازهای استفاده‌کنندگان، مسافر، مهمان، ساکن، گذرنده) وجود داشت، در شهر امروز فروپاشیده است. برقراری نظام تسلسل مراتب در ساماندهی کالبدی شهرها سبب می‌شد تا پیوند هر بافت به بخش یا بافت متفاوت مجاور خود به‌کمک مفصلی شکل بگیرد‌که بتواند نیروهای حاصل از این انتقال (از وضعیتی به وضعیت دیگر) را در خود حل و جذب کند. بافت بخش ورودی شهرها از اینگونه بود‌که اتصال میان شهر و خارج شهر را به خوبی برقرار می‌کرد. برهم خوردن تسلسل مراتب در نظام کالبدی شهرها سبب شده تا ورودی شهرکه یکی از حلقه‌های این تسلسل است دچار ابهام و بی‌هویتی شود و در واقع جایگاه آن به عنوان عنصری مهم در تعریف شهر و نقطه اتصال شهر به پیرامون فراموش شود.

مبادی ورودی از جمله فضاهای مسئله‌دار و فراموش شده شهری می‌باشد‌که دست به گریبان مشکلات و نابسامانی‌های متعدد و متنوعی هستند. این نابسامانی‌ها تا بدان حد فراگیر شده و عمومیت یافته است‌که این عرصه‌ها را حتی نمی‌توان واجد حداقل شرایط خوانده شدن به عنوان یک فضای شهری مطلوب دانست. توجه به آهنگ شتابناک گسترش و بسط نابسامانی در این عرصه‌ها- که به صورت گریزناپذیر در آینده به اجزای درونی شهر تبدیل می‌شود- اتخاذ تدابیر ویژه و راهگشا را ضروری می‌نمایاند. بازخوانی معدود پروژه‌های ساماندهی مرتبط، مؤید آن است‌که در فقدان چارچوبی موجه و متناسب، متولیان و نیز متخصصان (مشاوران) بنا به انگاره‌ها و سلایق فردی به تفسیر موضوع پرداخته‌اند. تکثر این تفاسیر، ناکارآمدی تلاش‌های صورت گرفته و تعمیق نابسامانی‌ها را به همراه داشته است.

در قدیم مفهوم ورود به شهر کالبدی محدود و تقریباً یکسان (در همه شهرها) داشت و ورود به شهر بیشتر به معنای نفوذ از یک نقطه به یک زیستگاه محصور بود. اما در دوره‌های بعد، دگرگونی‌هایی رخ داد‌که مفهوم شهر و شهرنشینی را تغییر داد و شکل ورود به شهر را چهره‌ای دیگر بخشید. امروزه ورود به شهر معمولاً با عملکردهایی همچون خدمات اتومبیل، غذاخوری‌های نامطلوب و ناخوشایند، سکونتگاه‌هایی که نمی‌توان به آن‌ها خانه گفت، چند اداره دولتی مانند بانک، ...که در دو سوی جاده بیابانی که همچنان تا مرکز شهر پیش می‌رود، احساس می‌شود.

این پژوهش تلاشی است برای بازشناختن و سپس تجسم بخشیدن به مفهوم فراموش شده‌ی‌که دیر زمانی است در شهرها پدید نیامده و دیده نشده است. بنابراین طراحی نامناسب و یا شکل‌گیری خود به خودی و بی‌برنامه فضای ورودی شهرها، عدم سازماندهی فضایی- کالبدی نامناسب سیمای کاربری و... از علل عمده ضعف در عملکرد فضاهای ورودی شهرها به منظور پاسخگویی به نیازهای مسافران و حتی ساکنین شهرها به عنوان یک فضای شهری است. بر این اساس فضای ورودی شهر زنجان (ورودی شرقی شهر زنجان از سمت جاده تهران) با توجه به ضوابط و معیارهای این تحقیق و همچنین اصول و ضوابط طراحی ورودی شهر با رویکرد هویت شهری و با هدف دستیابی به راهکارهای مناسب در طراحی ورودی کنونی شهر زنجان به عنوان نمونه

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-24]

مطالعاتی طراحی می‌گردد.

با توجه به آنچه گفته شد می توان دلایل انتخاب موضوع را به‌طور خلاصه چنین بیان کرد:

- بی‌هویت بودن سیما و فرم شهر و در نتیجه بی‌هویتی و ناخوانایی ورودی شهر؛
- ناهنجاری چهره عملکردهایی که در آغاز نقاط ورود به شهر شکل گرفته‌اند.
- اتصال بی‌برنامه بافت شهر به جاده‌های برون شهری و حومه‌ها؛
- اتصال بی‌واسطه و نیندیشیده کاربری‌های شهری به کاربری‌های حومه و بیابانی؛
- نامشخص بودن نقش و اهمیت سواره و پیاده در آمد و شدهای شهر.

۲- بیان مساله

۲-۱- فضای شهری

فضای شهری مصنوعی است سازمان یافته، آراسته و واجد نظم بصورت بستری برای فعالیت‌ها و رفتارهای انسانی. انسان جزئی از فضاست و با ارزش‌ها و هنجارهای خود به این فضا معنی می‌بخشد. الگوهای روابط اجتماعی ثابت نیستند و یک فضا با جایگزین شدن روابط اجتماعی خاص چهره متفاوتی به خود می‌گیرند. بطورکلی، فضاهای شهری آن دسته از فضاهای باز عمومی‌موجود در شهر هستند که بستر تعاملات اجتماعی می‌باشند. با پذیرفتن این تعریف سه شاخص اصلی برای تشخیص فضاهای شهری در عرصه عمومی‌شهر در اختیارمان قرار می‌گیرد: **عمومی‌بودن فضا، باز بودن آن و برقراری تعاملات اجتماعی در فضا.**

۲-۲- انواع فضاهای شهری

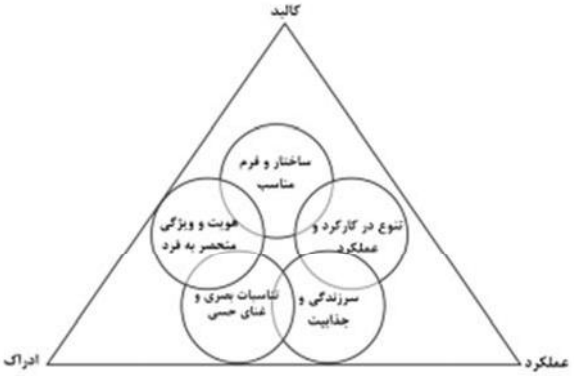

آنچه که به عنوان فضای شهری در عرصه‌ی عمومی‌شهرها وجود دارد، شامل ورودی، گره، مسیر، لبه‌ی آب و پله است. نمودار زیر انواع فضاهای شهری موجود در شهرها و سلسله مراتب آن‌ها را نشان می‌دهد (شکل شماره ۱):

شکل ۱. انواع فضاهای شهری؛ منبع: پاکزاد، ۱۳۸۵.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-24]

۲-۳- معیارهای سنجش کیفیت محیط فضاهای شهری

فضای شهری متشکل از سه بعد در هم تنیده عملکرد، کالبد و ادراک است. بر این اساس می‌توان پنج معیار را برای سنجش کیفیت محیط به شرح زیر معرفی نمود:

- دارا بودن ساختار و فرم مناسب؛
- وجود تنوع وگوناگونی درکارکردها و عملکردها؛
- وجود سرزندگی و جذابیت در فضا؛
- داشتن هویت و ویژگی منحصر بفرد؛
- وجود تناسبات بصری و غنای حسی.

فرایند برنامه‌ریزی برای بهبود کیفیت یک فضای عمومی‌شهری بر راهبردها و معیارهایی استوار است که خود را با انتظارات، نیازمندی‌ها و نوع رفتار استفاده‌کنندگان از فضا درگیر می‌سازد؛ یعنی عملکردها، نحوه بهره‌برداری، فعالیت‌ها و مفاهیم اجتماعی. توصیه‌های طراحانه همراه با ضوابط برنامه‌ریزی می‌تواند برقراری ارتباط، سرزندگی، قابلیت تنوع، غنای ایده‌ها وکیفیت ظاهری یک فضای عمومی‌را سبب گردد.

۲-۴- تعریف عام «ورودی»

ورود در لغت به معنای رسیدن، درآمدن و وارد شدن است و در معماری پاسخگوی عمل ورود به معنای رسوخ در سطحی عمودی است. عمل ورود می‌تواند گذر از درون یک سطح باشد و یا درحالات ظریف‌تر، یک اختلاف سطح می‌تواند علامت گذر از یک فضا به فضای دیگر باشد. از سوی دیگر در یک مقیاس بزرگتر شهری، غالباً ورود از یک فضا به فضای دیگر همراه با بروز تدریجی تمایزات بین دو فضای مختلف، اغلب بصورت تدریجی و مستلزم عبور از یک یا چند فضای واسط است. البته در معماری و بویژه معماری سنتی ایران نیز غالباً ورود از محیط خارجی بنا به درون آن از طریق عبور از یک سلسله فضاهای مرتبط بهم‌که مجموعاً فضای ورودی را تشکیل می‌دهد، صورت می‌گیرد (شکل شماره ۳).

ورودی بیش از هر چیز، مفصلی برای اتصال دو مکان است نه تیغه‌ای برای تفکیک آن‌ها لذا فضایی است که می‌تواند وقایع مختلف را در خود جای دهد. مفصلی است که هم در عرصه داخلی و هم عرصه خارجی نفوذ کرده است و ویژگی‌های آن هرچه که از برون به درون می‌رویم نزدیکتر به ویژگی‌های عرصه داخلی می‌شود، از عمومی‌بودن فضاهاکاسته شده و بر محرمیت و خصوصی بودن آن‌ها افزوده می‌شود و بالعکس. ورودی اعتبار خود را از حوزه‌های دو طرف خود می‌گیرد و به تنهایی معنایی ندارد ولی نمی‌توان شخصیت مستقل آن را از نظر دور داشت.

۲-۵- تعریف عام و تنوع «مبادی ورودی شهر»

شهر یک پدیده است. نفوذ به این پدیده (شهر) از طریق مجراهای معین و مشخصی صورت می‌پذیرد. این مجراها **«مبادی ورودی شهر»** خوانده می‌شوند. با توجه به موقعیت جغرافیایی سیستم حرکت و ابزار جابه‌جایی مبادی ورودی شهرها به ۳ رده تقسیم می‌گردند:

- مبادی ورودی زمینی؛
- مبادی ورودی دریایی؛
- مبادی ورودی هوایی؛

۲-۶- حوزه‌های فضای ورودی شهر

فضای ورودی شهرها یک مسیر حرکتی است که جریان ورود به شهر را میسر می‌سازد. این مسیر حرکتی قابل

شکل ۳. روندی برای تعریف ورودی؛ منبع: خادمی، رفیعی جوزم، ۱۳۸۷.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-24]

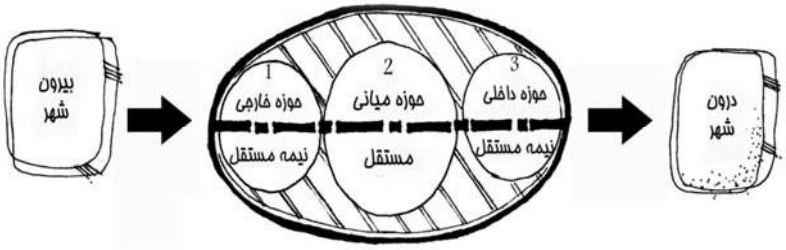

شکل ۴. تقسیم بندی فضای ورودی شهر؛ منبع: خادمی۱۳۸۷.

تفکیک به سه حوزه با ویژگی‌های خاص خود می‌باشد. در این جریان با عبور از داخل فضایی با خصوصیت مستقل، سلسله مراتب فضاهای مجزا قابل تشخیص و ادراک است و در مجموع کل به هم پیوسته‌ای را تشکیل می‌دهند. حوزه میانی را می‌توان به عنوان حوزه حد واسط در نظرگرفت. این حوزه در واقع به عنوان بزرگترین و موثرترین حوزه در تبدیل سکانس‌ها به یکدیگر نقش مهمی را در فضای ورودی شهر ایفا می‌کند. این حوزه با استقرار بر روی مرز بیرون و درون شهر و دادن فرصت کافی برای تبدیل بیرون و درون به یکدیگر، به تفسیر رفتار در دو طرف ورودی کمک می‌کند. این فضا به عنوان یک مفصل با تغییر در ریتم کالبدی و باکاستن از یک مرتبگی در مواجهه با هر یک از دو عرصه، تبدیل ملایم دو عرصه به یکدیگر را میسر می‌سازد. حوزه‌های کناری بعنوان حوزه‌های نیمه مستقل در مجموع فضاهای ورودی عمل می‌کنند (شکل شماره ۴).

حوزه‌ی اول یا حوزه خارجی با ویژگی‌های طبیعی بیشتر ناظر را آماده ورود به حوزه‌ی حد واسط می‌کند. این آمادگی برای ورود، با ملاحظه‌ی تغییراتی که در بافت حاشیه (رویت کارخانجات و...) و یا تغییر آهنگ حرکت وسایط نقلیه صورت می‌گیرد. در واقع این حوزه نقش ارتباط اولیه بیرون و طبیعت را به حوزه میانی و در نهایت با پدیده شهر فراهم می‌کند.

پس از حوزه دوم یعنی حوزه میانی، حوزه دیگری به نام حوزه داخلی ناظر را آماده ورود به شهر می‌کند. این حوزه با ویژگی‌های مصنوعی بیشتر ارتباط حوزه حد واسط را با عناصر مصنوعی شهر میسر می‌سازد و در واقع تداوم حس نزدیک شدن به شهرکه در حوزه حد واسط وجود دارد به حس حضور در شهر در این حوزه تبدیل می‌شود (شکل شماره ۵).

۲-۷- کارکرد مبادی ورودی شهر

مهمترین کارکرد مبادی ورودی، آفرینش احساس ورود به شهر در مخاطب متحرک می‌باشد. این احساس ماحصل تعامل سه مفهوم **«ورود روانی»**، **«ورود تصویری»** و **«ورود فیزیکی»** است. این مفاهیم هر یک در بخشی از عرصه مبادی ورودی محقق می‌شوند. به منظور پرهیز از یک مرتبگی در ورود به شهر لازم است سیر طبیعی و متعارف ورود به شهر بدین شرح صورت پذیرد:

الف - ورود روانی: در بخش‌های اولیه مبادی ورودی، مخاطب به صورت ملموس تغییرکیفیت محیط پیرامون مسیر حرکتی را درک می‌نماید. این موضوع از طریق

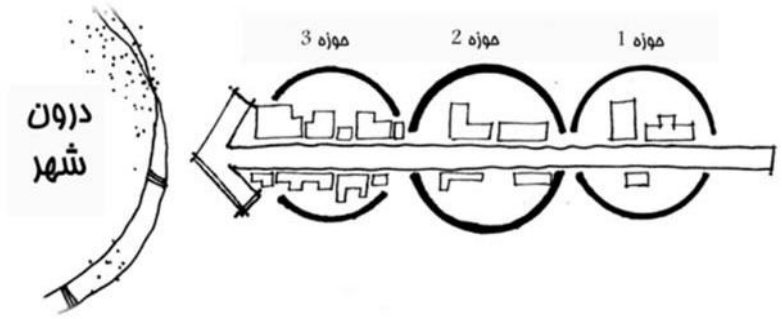

شکل ۵. روند ورود به شهر؛ منبع: خادمی۱۳۸۷.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-24]

ظهور علائم، نشانه‌های راهنما و نیز مستحدثاتی که متعارفاً در پیرامون شهرها واقع می‌باشند (مانند یک سیلو، یک نیروگاه و...) و یا تغییر آهنگ حرکات وسایل نقلیه ایجاد می‌گردد. این تغییر کیفیت، مخاطب را به لحاظ روانی منتظر ورود به شهر می‌کند. در این مرحله هیچ‌گونه نشانه عینی از شهر وجود ندارد.

ب- ورود تصویری (بصری): با ظهور اولین نشانه بصری از شهر، مرحله ورود تصویری به شهر آغاز می‌شود. گاه این نشانه بصری دورنمایی از کل شهر است (بخصوص در رابطه با شهرهایی که نسبت به ورودی در ارتفاع و یا گودی قرار گرفته‌اند). در برخی از موارد نیز این نشانه بصری ناشی از تغییر متداوم نسبت عرصه‌های ساخته شده پیرامونی به عرصه‌های رها (نسبت میان پر و خالی) و ظهور ساخت و سازهای حاشیه‌ای است.

ج- ورود فیزیکی: به تدریج و در تداوم حرکت حس نزدیک شدن به شهر به حس حضور در شهر تبدیل می‌شود. آن بخشی از ورودی که ناظر بر حس حضور در شهر می‌باشد، عرصه ورود فیزیکی خوانده می‌شود (شکل شماره ۶).

شکل ۶. مفاهیم درونی پدیده ورود؛ منبع: ابلقی، پورجوهری ۱۳۸۵.

۳- عوامل مؤثر در طراحی فضای ورودی شهری هویتمند

در طراحی فضاها برای یادمان سازی و ایجاد محرک‌های بصری، از شیوه‌های مختلفی می‌توان بهره برد که هر یک در تغییر، تنوع، وحدت و توالی فضاها در طول یک مسیر، در القای فضای ادراکی و ایجاد حس مکانی قوی عمل کرده و آن را تشدید می‌کنند. مهم‌ترین این عوامل عبارتند از: **میزان محصوریت فضایی، لبه فضا، تسلسل فضایی و سرعت حرکت**. در طراحی مسیرهای ورودی به شهر، سرعت حرکت نقش عمده‌ای ایفا می‌کند، بنابراین باید نقش سرعت حرکت در محیط و منظر و تأثیر آن بر ادراک مد نظر قرار گیرد. زمانی که راننده‌ای در یک محیط در حال حرکت است، رابطه میان چشم او و مناظر مدام در حال دگرگونی است. این دگرگونی در مورد اجسام نزدیک به راننده در حال حرکت که به آن‌ها چشم دوخته است سریع‌تر اتفاق می‌افتد و اشیایی که در فاصله نزدیکی از یکدیگر قرار دارند، از نظر ناپدید می‌شوند و اشیایی که در فاصله متوسط قرار دارند به صورت اجمال دیده می‌شوند، ولی راننده قادر است محیط و مناظر دوردست را کاملاً مشاهده کند. بنابراین در طراحی فضاها، باید تناسبات، لبه‌ها، ویژگی‌های ریتم‌دار یا خطی فضا را طوری تنظیم کرد که سرعت حرکت را تحت تأثیر قرار دهد و همزمان فرم فضا، سرعت حرکت و ادراک فضا را به صورتی ترتیب داد تا با حرکت ناظر در محیط و منظر، تجربه او از فضا به بیشترین حد برسد. عنصری که در فضا قرار می‌گیرد، کیفیتی مجسمه‌وار پیدا می‌کند، اگرچه به صورت فرم شناخته می‌شود ولی رابطه‌ای متقابل با فضا برقرار کرده، آن را تعریف می‌کند. با حرکت فرد در فضا و تغییر موقعیت او، رابطه‌ای پویا و متحول میان عنصر و فضا، عنصر و لبه فضا و عنصر و سایر عناصر شکل می‌گیرد و فضا برای فرد دارای هویت می‌گردد. این عناصر را که به فضا هویت می‌بخشند، می‌توان به دو دسته عناصر مصنوع و طبیعی تقسیم کرد. بدین ترتیب آثار و ابنیه معماری در رده عناصر مصنوع و آب و گیاهان و پستی و بلندی‌ها در رده‌ی عناصر طبیعی واقع می‌شوند. اما با تغییر در سرعت حرکت و نوع وسیله رفت و آمد می‌توان از عناصر طبیعی به ویژه گیاهان (درختان) در تعریف ورودی شهرها کمک گرفت و با طراحی نحوه‌ی استقرار درختان با شکل‌های گوناگون در مسیرهای ورودی، مسافران و بازدیدکنندگان شهر را برای تجربه کردن شهر آماده ساخت و به جای حرکت در بین ابنیه فرسوده کارگاه‌های متروک، مناطق صنعتی یا حتی مسیرهای خشک و برهوت که به ناگاه به بافت متراکم شهری می‌پیوندند، او را در مسیری مفرح و سرزنده، از میان فضاهایی پر درخت عبور داد که به واسطه نوع، شکل، تراکم و ترتیب

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-24]

استقرارشان درکنار یکدیگر می توانند زبان گویای ورودی، به ویژه شهر باشند و این مسیر را از سایر مسیرها متمایز گردانند.

۴- توقعات موردی از ورودی شهر

۴-۱- پذیرندگی

مانند هر ورودی دیگر شخص انتظار داردکه در زمان ورود پذیرفته شود و احساس ناخوشامد بودن به او دست ندهد بنابراین اولین توقعی که از ورودی شهر می‌رود، پذیرندگی است. حفظ و تقویت دیدها به خصوص دید به مناظر و نقاط شاخص طبیعی یا مصنوع محل به فرد حس ورود به آن محل خاص را می‌دهند.

۴-۲- خوانایی

شخص علاوه بر اینکه در بدو ورود می‌خواهد نیازهای خود را تأمین کند، نیازمند تشخیص سریع مسیرها و تصمیم‌گیری است. وضوح ورودی شهر به خصوص بدلیل حاکمیت سواره اهمیت زیادی دارد، بنابراین خوانایی توقع دیگری است که از ورودی شهر انتظار می‌رود.

۴-۳- تشخص (هویت)

افراد انتظار دارندکه ورودی هر شهر معرف خصوصیات و عناصر شاخص هویتی همان شهر باشد. از اینرو تشخص هر ورودی‌که آن را از ورودی سایر نقاط متمایزکند اهمیت زیادی دارد.

۵- مفاهیم هویت

هویت یکی از مهم‌ترین مسائل و چالش‌های پیش روی جوامع در حال توسعه، در طی فرایند جهانی شدن و جهانی‌سازی عصر حاضر است‌که تعاریف متعددی از این واژه به عمل آمده است. شاید اولین مرحله از شناخت هر مفهوم به ویژه مفهوم پیچیده‌ای مانند هویت، تحقیق در معنی آن از دیدگاه واژه‌شناسی باشد. در فرهنگ فارسی معین نیز سه معنی عام و یک معنی خاص (فلسفی) برای واژه هویت ذکر شده است:

- ذات باری تعالی؛
- هستی، وجود؛
- آنچه موجب شناسایی شخص باشد (مثل ورقه، شناسنامه)؛
- در فلسفه، هویت به حقیقت جزئیه تعریغ شده است، یعنی هرگاه ماهیت با تشخص لحاظ و اعتبار شود هویت گویند وگاه هویت به معنی وجود خارجی است و مراد تشخیص است و هویت‌گاه بالذات وگاه بالعرض است.

در فرهنگ‌های معاصر زبان انگلیسی نیز معانی بسیاری برای تعریف واژه هویت آورده شده است. در فرهنگ وبستر در برابر واژه «Identity» چهار معنی اصلی ذکر شده است:

- همانندی و تشابه ویژگی و خصیصه اساسی یاکلی در موارد مختلف (شباهت)، همانندی و تشابه در همه آن چیزی که تشکیل‌دهنده واقعیت عینی شیئی است (کیفیت، حالت و حقیقت یکی بودن)
- ویژگی یا شخصیت متمایزکننده‌ی فرد (فردیت)
- حالتی از همانندی و تشابه با چیزی بیان شده یا ادعا شده.
- معادله‌ای که برای همه‌ی مقادیر نمادها جوابگو است.

۶- مفاهیم و تعاریف هویت شهری

هویت شهر حالتی از اندیشه، انسجامی از عادات و سن، عواطف و افکار و رفتارهای سازمان یافته‌ی ساکنان شهر است‌که به عنوان جزء لاینفک عادات زندگی شهری به فرهنگ شهری منتقل شده‌اند. هویت شهر، به عنوان شاخ‌ترین نمود فضایی هویت جامعه، عهده‌دار تبین ارزش‌ها، هنجارها و روابط انسانی در ساخت فضایی شهر است. هویت شهر چارچوبی برای تبیین تمایز و تفاوت کیفیات برجسته و شاخص شهرها است .هویت شهر، ماکت همزمان شده فرهنگ اجتماعی و فضایی نسل‌های گذشته وکنونی ساکنان در آن است .هویت شهر با انطباق محیط‌کالبدی و اجتماعی (به عنوان متغیرهای مستقل) از طریق تشخیص همگرایی آن‌ها در محیط فرهنگی یا نمادین (به عنوان متغیر وابسته) قابل تشخیص و بیان است .هویت شهری مقوله‌ای کالبدی است و ناشی از شکل کلی و فرم شهر است. هویت شهری چیزی جز خاطره‌ی جمعی افراد ساکن یک شهر نیست و شهر بدون خاطره فاقد هویت است. آنچه هویت شهری را

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-24]

پدید می‌آورد هماهنگی اجزا و عناصر شهری است که کلیتی هماهنگ پدید می‌آورند. هویت شهری، تاریخ یک ملت منعکس در جسم و روح شهر است. هویت شهر به تنهایی شامل هیچ‌کدام از موارد یاد شده نمی‌باشد، بلکه همه‌ی آن‌ها با هم در سنتزی تام و تمام است؛کلیتی است با ابعاد گوناگون و مفهومی‌است با سلسله مراتب متعدد، در هم تنیده و پیچیده. مامفورد، مسئله‌ی اصلی شهر سازی مدرن را هویت شهری می‌داند و معتقد است نوسازی شهری عصر حاضر از نظر معماری و اجتماعی فاقد شخصیت است. وی می‌گوید شهرها در گذشته واجد وحدت بصری بودند و با فر هایی که به تدریج پیچیدگی بیشتری م یافتند، شیرازه‌ی اجتماعی جوامع را بوجود می‌آورند ولی در شهرسازی معاصر، نظم خشک مقیدی جای تنوع اجتماعی گذشته را گرفته است .شهرها زمانی از خود شخصیت و موجودیتی داشته‌اند، لیکن امروز این شخصیت و موجودیت از میان رفته است و تمام آنها به توده‌های مشابه یکنواختی بدل گشته‌اند. والتر بور: شباهت بیش از حد شهرها به یکدیگر خطر بسیار جدی است که هویت فضاهای شهری را تهدید می‌کند. چراکه نیروهایی که برآیند فعالیت آن‌ها منجر به چنین یکنواخت ملامت باری است، قدرتمند و پر نفوذند. وی همچنین معتقد است که اگر چه همه شهرها مجموعه‌ای از ساختمان ها، خیابان‌ها و فضایی بین آنها هستند و احتمال شباهت آنها به یکدیگر دور از انتظار نیست. با این حال شهرها و شهرهای سنتی و کهن به حدی با یکدیگر فرق دارندکه هرکدام دارای هویت خاص خود می‌باشند؛ در واقع، تمام شهرها یک وجه اشتراک هم دارند و آن منحصر به فرد بودن آنهاست. در عین حال مفاهیمی که به عنوان مترادف هویت و یا صفت‌های عرصه‌ی شهری به کار می‌روند، مفاهیمی چون ریشه‌دار، بی‌ریشه، القاء کننده تاریخ، آرامش بخش، دارای اغتشاش، خوانا، ناخوانا، فروتن، مردم وار، ضد مردمی، بطورکل دو وجهی‌های مربوط به هویت‌اند که گویای دو عنصر مهم یعنی مکان و تاریخ در بحث هویت شهری به شمار می‌روند.

۷- مؤلفه‌های هویت شهری

یک شهر با مشخصه‌های متفاوتی تعریف و توصیف می‌گرددکه می‌توان آنها را در دسته‌های مختلفی جای داد. مؤلفه‌هایی‌که به نوعی در ارتباط با شهر هستند و به طور متقابل در یکدیگر تأثیر می‌گذارند. هر شهر و یا هر یک از عناصر زیرسیستمی واحد شهر در اجزای شخصیت خود صفاتی دارندکه هویت آن را تعین می‌کند. صفات هویتی ویژگی‌هایی هستندکه در صورت به‌کارگرفته شدن زمینه‌ساز ساماندهی سازنده ی واحد شهر و یا عناصر زیر سیستمی آن می‌باشند. برای به کار گرفته شدن این صفات باید شناخت درستی از آن به دست داد. بنابراین برای شناخت شهر و مشکلات آن و نهایتاً ارائه راه‌حل‌های مناسب در جهت تقویت هویت شهر، شناخت مؤلفه‌های مربوط به هویت شهر و دسته‌بندی آن‌ها ضروری است. مؤلفه‌های هویت شهری عبارتند از:

۷-۱- مؤلفه‌های طبیعی هویت شهر

شناخت مولفه‌های طبیعی در شش شاخه قابل بررسی است:

- جایگاه‌کلی طبیعی (عرض و طول جغرافیایی آن شهر و شاخص‌های وابسته)
- مولفه‌های ساختاری جغرافیایی (توپوگرافی، هیدروگرافی و شاخص‌های وابسته)
- مولفه‌های ساختاری طبیعی (رود، دره‌ها)
- مولفه‌های حوزه‌ای و ساختی طبیعی (تنوع خاک، پوشش گیاهی و سرریز حوضه‌ها)
- مولفه‌های نقطه‌ای (چشمه‌ها، تپه‌ها و مشابه)
- مولفه‌های نقطه‌ای - خطی (مسیر آب و مشابه)

۷-۲- مؤلفه‌های مصنوع هویت شهر

متغیرهای مولفه مصنوع شاخص‌های هویت شهر در سیستم‌های

زیر قابل طبقه‌بندی است:

- منظر عمومی: شامل کلیت فرم شهر با دید پرنده که وضعیت شهر را ازگذشته تا شرایط امروز نشان می‌دهد.
- عناصر خطی ساختاری شاخص: شامل خیابان‌های اصلی ساخت شهر
- شاخص‌های کانونی و نقطه‌ای شهری، میادین، دروازه‌ها، پارک‌ها و نظیر آن‌ها

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-24]

ـ شاخص‌های خطی - نقطه‌ای تاریخی وکالبدی شامل کاخ‌ها، بازار و نظیر این‌ها
ـ تک بناهای شاخص شهری
ـ توده‌ها، حوزه‌ها و فضاهای شاخص شهری: محلات قدیمی شهر قدیم، مجموعه ساختمان‌های مسکونی و نظیر این‌ها .

۷-۳- مؤلفه‌های انسانی هویت شهر

این مولفه‌ها متأثر از نحوه اعمال آداب و رسوم، اعتقادات و سیره روش زندگی ساکنان هر شهری است و بیش از هر چیزی به جنبه‌های مدنی شهروندان برمی‌گردد. از اجتماع مولفه‌های هویتی هر شهری نگرش واحدی نسبت به هویت آن شهر به دست می‌آید. با تکمیل نگرش حاضر از طریق اتکا به مبانی نظری می‌توان خلأهای هویتی شهر را بازشناسایی کرد. سرلوحه‌ی این مؤلفه انسانی، لهجه یا زبان آن شهر است که مورد توجه قرار می‌گیرد.

۸- معیارهای پیشنهادی طراحی و ساماندهی فضاهای ورودی شهر با رویکرد تقویت هویت شهری

جدول ۱. معیارهای پیشنهادی جهت تقویت هویت شهری فضای ورودی شهرها؛ منبع: نگارندگان.

هنجار طراحی	معیار طراحی	زیر معیارهای طراحی
تقویت هویت شهری (فضاهای ورودی شهری)	نمادین بودن	- کشف و برجسته نمودن عناصر نمادین و نشانه‌ای - استفاده از سبک معماری و مصالح بومی و محلی خاص شهر - استفاده از کاربری‌هایی که نشانگر فعالیت‌های مردم و منطقه باشد - استفاده از نمادها و نشانه‌ها در سکانس‌های مختلف ورودی - توجه به اقلیم و معماری محلی و بومی و ویژگی‌های فرهنگی و تاریخی در طراحی
	نقش انگیزی	- استفاده از عناصر معماری محل در ساخت و ساز احجام و مصالح معرف اقلیم و معماری منطقه - انطباق ساخت و سازها و پوشش گیاهی با اقلیم منطقه - انطباق مسیر با توپوگرافی خاص محل - حفظ و نگهداری کاربری‌های باسابقه در هر حوزه برای تداوم شخصیت - حضور کاربری‌های نشانگر فعالیت‌های اقتصادی اجتماعی شهر - شناسایی تصویر ذهنی مسافرین و شهروندان از ورودی شهر
	راحتی و پذیرندگی	- پیش بینی خدمات دروازه‌ای به صورت مجتمع - ایجاد فضاهای تفرجی و فراغتی برای ساکنین، مسافرین و توریست‌ها با استفاده از عناصر و ویژگی‌های طبیعی و تاریخی - ایجاد مراکز عرضه و نمایش محصولات بومی، سنتی و محلی در مکان‌های مناسب فضای ورودی - پیش بینی کاربری‌ها و خدماتی مناسب نیاز مسافرین
	ارتقاء کیفیت منظر	- استفاده از پوشش گیاهی بومی منطقه در طراحی مناظر - ایجاد نفوذپذیری بصری نسبت به عناصر شاخص، مناظر طبیعی و نواحی روستایی در عرصه ورودی - محصوریت و نظم در مسیر ورودی در نقاط لازم به وسیله درختان و پوشش گیاهی تأمین شود. - فواصل کاشت گیاهان با در نظر گرفتن جلوه‌های بصری در جریان سرعت‌های مختلف حرکت سواره، دوچرخه و پیاده تعیین گردد.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-24]

شکل ۷. موقعیت جغرافیایی استان زنجان؛ منبع: http://fa.wikipedia.org

۹- بررسی محدوده مطالعاتی

۹-۱- موقعیت جغرافیایی و تقسیمات سیاسی استان زنجان

شهر زنجان که امروزه عنوان مرکز استان را دارد، در ناحیه مرکزی شمال غربی ایران و با مساحتی نزدیک به ۳۹۳۶۹ کیلومتر مربع واقع شده و موقعیت جغرافیایی شهر منطبق بر ۴۸ درجه و ۲۸ تا ۳۰ دقیقه طول شرقی از نصف‌النهار گرینویچ و ۳۶ درجه و ۴۰ تا ۴۱ دقیقه عرض شمالی از خط استوا است. شهر زنجان از قدیم به سبب قرار داشتن بر سر راه تجاری ری قدیم به آذربایجان دارای اهمیت بوده است (شکل شماره ۷).

۹-۲- تعیین گستره مطالعاتی (محدوده طراحی)

شکل ۸. ورودی تهران- زنجان؛ منبع: Google earth، ۲۰۱۳

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-24]

۹-۳- حوزه بندی عرصه ورودی شهر زنجان

شکل ۹. حوزه بندی عرصه ورودی شهر زنجان؛ منبع: نگارندگان.

۹-۴- مؤلفه‌های هویتی ورودی شهر زنجان

یک شهر با مشخصه‌های متفاوتی تعریف و توصیف می‌گردد که می‌توان آنها را در دسته‌های مختلفی جای داد. مؤلفه‌هایی که به نوعی در ارتباط با شهر هستند و به طور متقابل در یکدیگر تأثیر می‌گذارند. هر شهر و یا هر یک از عناصر زیر سیستمی واحد شهر در اجزای شخصیت خود صفاتی دارند که هویت آن را تعین می‌کند. صفات هویتی ویژگی‌هایی هستند که در صورت به‌کار گرفته‌شدن زمینه‌ساز ساماندهی سازنده‌ی واحد شهر و یا عناصر زیر سیستمی آن می‌باشند. برای به کار گرفته شدن این صفات باید شناخت درستی از آن به دست داد. بنابراین برای شناخت شهر و مشکلات آن و نهایتاً ارائه

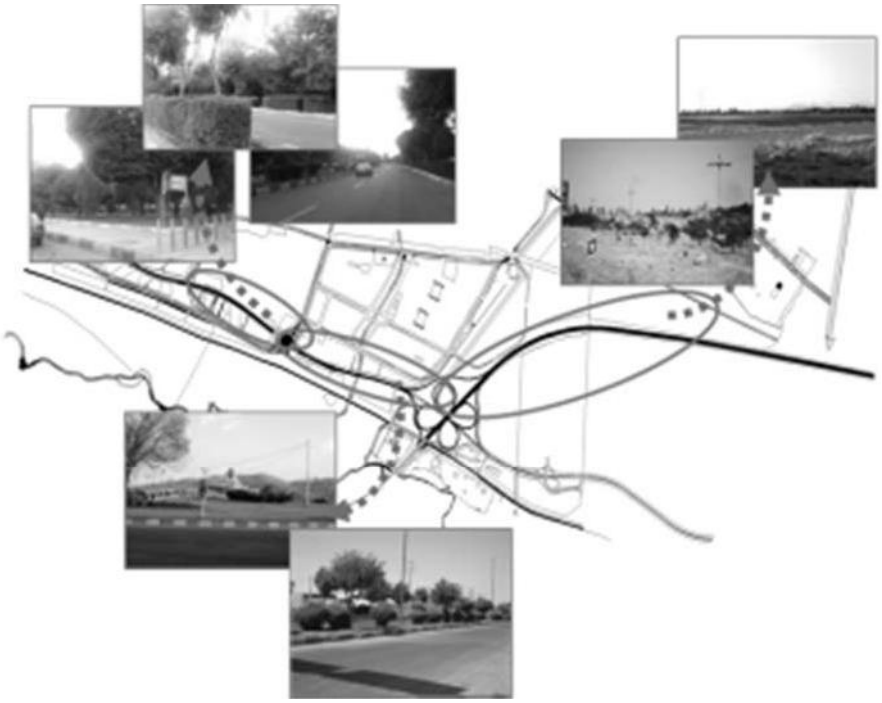

شکل ۱۰. مؤلفه‌های طبیعی هویت شهر زنجان؛ منبع: نگارندگان.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-24]

راه‌حل‌های مناسب در جهت تقویت هویت شهر، شناخت مؤلفه‌های مربوط به هویت شهر و دسته بندی آنها ضروری است. مؤلفه‌های هویت شهری عبارتند از:

۱. مؤلفه‌های طبیعی هویت شهر؛

۲. مؤلفه‌های مصنوع هویت شهر؛

۳. مؤلفه‌های انسانی هویت شهر؛

۹-۴-۱- مؤلفه‌های طبیعی هویت

حوزه اول ورودی زنجان از عناصر طبیعی کمی بهره‌مند است و تنها می‌توان به درختکاری‌های پراکنده اشاره نمود. عناصر طبیعی حوزه دوم شامل فضای سبز، میدان بسیج و درختکاری‌های واقع در رفیوژ میانی می‌باشد و حوزه سوم به دلیل وجود پارک ملت، پارک میثم و درختکاری‌های رفیوژ میانی و اطراف باندهای تندرو و کندرو از عناصر طبیعی بیشتری برخوردار است (شکل شماره ۱۰).

۹-۴-۲- مؤلفه‌های مصنوع هویت

شکل و ساختار ظاهری یک شهر علاوه بر ساختار طبیعی، توسط عناصر مصنوع شکل می‌گیرد. هویت کالبدی، آن عامل غالب هویتی است که بافت و ساختار و شکل شهر به آن هویت وابسته است. از دیدگاه کوین لینچ عناصر هویت بخشی شهر عبارتند از:

شکل ۱۱. راههای ورودی شرقی شهر زنجان؛ منبع: نگارندگان.

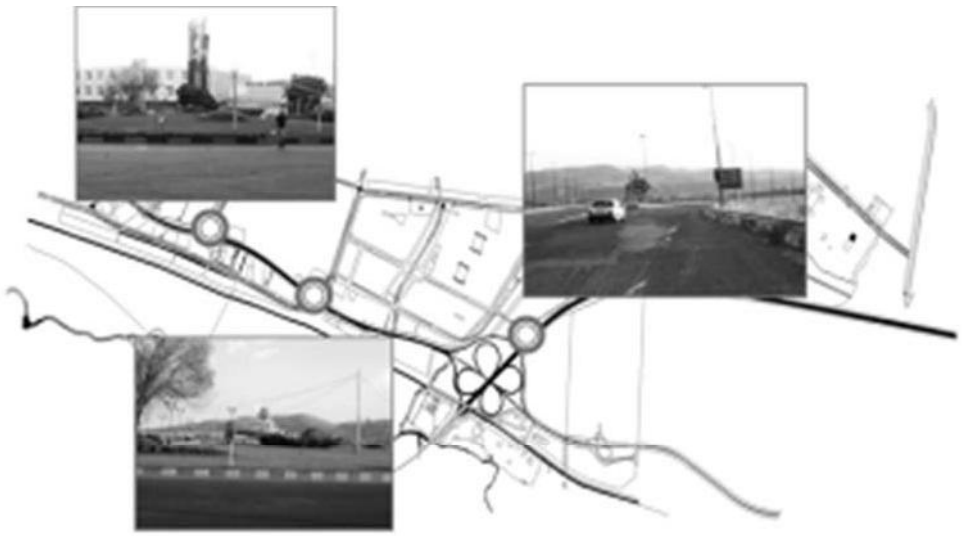

شکل ۱۲. گره‌های محدوده ورودی شرقی شهر زنجان؛ منبع: نگارندگان.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-24]

- راه‌ها و شبکه ارتباطی؛
- لبه‌ها؛
- محله‌ها؛
- گره‌ها؛
- نشانه‌ها؛

● **راه**

ورودی شرقی شهر زنجان از پلیس راه تا میدان هنرستان شامل راه‌های متعددی است: درحوزه اول آزادراه قزوین- زنجان، در حوزه دوم بزرگراه زنجان و در حوزه سوم شامل خیابان شهری می‌باشد (شکل شماره ۱۱).

● **گره**

از جمله گره‌های واقع در حوزه‌های سه‌گانه ورودی زنجان می‌توان به تقاطع آزادراه قزوین- زنجان و بزرگراه، تقاطع میدان بسیج و میدان هنرستان اشاره کرد (شکل شماره ۱۲).

● **نشانه**

- نشانه‌های حوزه روانی ورودی شهر زنجان

شکل ۱۳. نشانه‌های حوزه روانی ورودی شهر زنجان؛ منبع: نگارندگان.

شکل ۱۴. پلیس راه و شکل ۱۵. شرکت ایران ترانسفو؛ منبع: نگارندگان.

شکل ۱۶. نشانه‌های حوزه بصری ورودی شهر زنجان؛ منبع: نگارندگان.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-24]

شکل ۱۷. تابلوی هدایت شهری و شکل ۱۸. کوی مهدیه؛ ماخذ: نگارندگان.

شکل ۱۹. المان میدان بسیج و شکل ۲۰. پرچم واقع در میدان بسیج؛ ماخذ: نگارندگان.

شکل ۲۱. نشانه‌های حوزه فیزیکی ورودی شهر زنجان؛ منبع: نگارندگان.

شکل ۲۲. هتل بزرگ و شکل ۲۳. مسجد؛ منبع: نگارندگان.

شکل ۲۴. پارک ملت و شکل ۲۵. ساختمان صدا و سیما؛ منبع: نگارندگان.

شکل ۲۶. پارک میثم و شکل ۲۷. تالار صدف؛ منبع: نگارندگان.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-24]

● حوزه

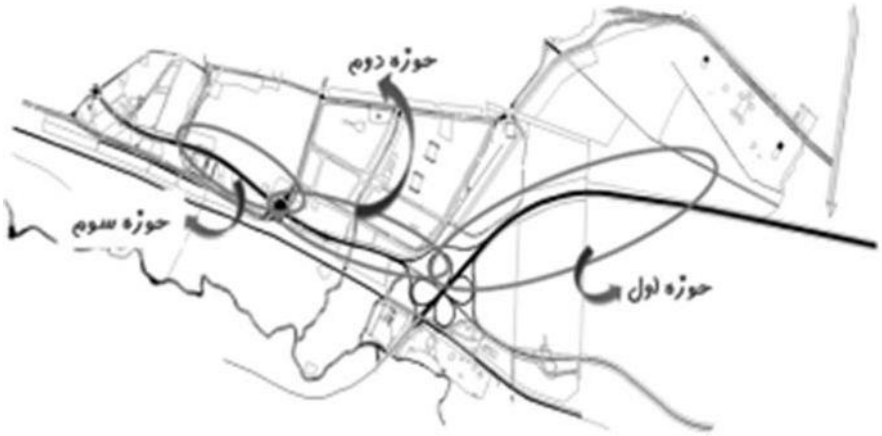

شکل ۲۸. حوزه‌های عرصه ورودی شهر زنجان؛ منبع: نگارندگان.

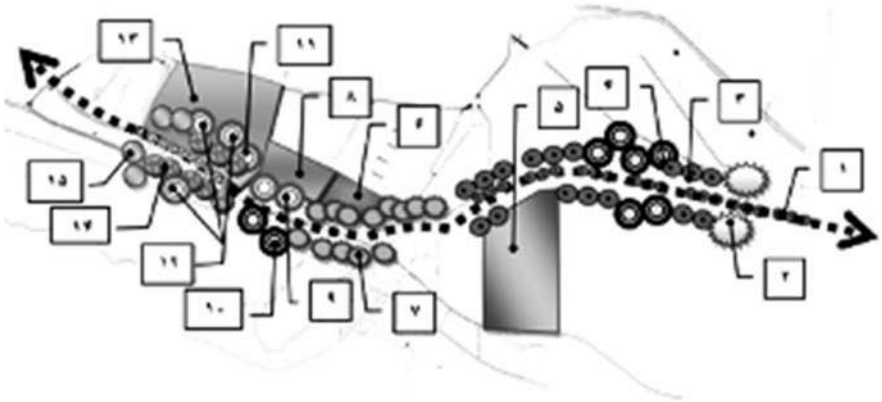

شکل ۲۹. طراحی حوزه‌های ورود به شهر زنجان؛ منبع: نگارندگان.

مدیریت شهری
فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۶ پاییز ۱۳۹۳
No.36 Autumn 2014

● لبه

لبه‌ها به وسیله درختکاری، بوته‌های تزئینی و یا هر نوع منظرسازی شناسایی می‌شودکه می‌تواند اختلاف ارتفاع را به صورتی مطلوب نمایان سازد. در این مورد می‌توان به درختکاری‌های پراکنده و زمین‌های خالی حاشیه مسیر در حوزه اول، وجود درختچه‌ها و فضای سبز در رفیوژ میانی مسیر در حوزه دوم و وجود پهنه سبز و درختکاری‌های پارک ملت و پارک میثم و درختکاری طرفین مسیر و رفیوژ میانی در حوزه سوم به عنوان لبه‌های مسیر ورودی اشاره‌کرد.

۹-۴-۳- مؤلفه‌های انسانی هویت

متغیرهای معرف هویت انسانی از زبان و نحوه اعمال رفتارهای اجتماعی، اعتقادات، آداب و رسوم و سیره و روش زندگی خاص ساکنان شهر زنجان سر برمی‌آورد. این شاخص‌ها بیش از هر چیز به جنبه‌های مدنی، روحی و اندیشمداری عملکردهای همگانی شهروندان زنجانی دلالت می‌کنند. متغیرهای مؤلفه انسانی شاخص هویت زنجان بدواً با زبان ترکی و چگونگی بازتاب در روابط اجتماعی مردمی نمایانی پیدا می‌کند.

۱۰- ارائه پیشنهادات و طراحی

۱۰-۱- طرح پیشنهادی حوزه‌های ورود به شهر زنجان

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-24]

سکانس (۱)

۱- کاشت درختان با ارتفاع و فواصل مشخص در رفیوژ میانی

۲- تظاهر اولین نشانه های نمادین در گستره مسیر (آماده سازی روانی مخاطب برای ورود به شهر)

۳- ایجاد قضای سبز و حضور عناصر طبیعی در حوزه اول ورود (ایجاد تغییر در کیفیت مسیر)

۴- استقرار خدمات دروازه ای بصورت مجتمع در طرفین مسیر

۵- گشودگی فضایی (ایجاد تغییر در ریتم و دید به عنصر شاخص)

سکانس (۲)

۶- ایجاد پارک چند منظوره با کالبد و پوشش گیاهی مناسب به منظور تداوم لبه سبز و تغییر کیفیت محیط و تقویت مؤلفه طبیعی

۷- تغییر و تفاوت پوشش گیاهی با ورود به حوزه دوم (به لحاظ جنبه های بصری، فواصل، ارتفاع و نوع آنها)

۸- ایجاد فضاهای تفریحی- تفرجی با استفاده از عناصر طبیعی و تاریخی جهت تقویت هویت شهر

۹- استقرار مراکز عرضه محصولات بومی و سنتی و صنایع دستی شهر جهت تقویت هویت شهری

۱۰- استقرار خدمات دروازه ای بصورت مجتمع در طرفین مسیر

سکانس (۳)

۱۱- تقویت نقش قرارگاهی مسجد با ایجاد فضای سبز، مبلمان و نورپردازی مناسب

۱۲- هدایت و تقویت دید به سمت عناصر شاخص و نشانه ای هتل بزرگ، ساختمان صدا و سیما و رستوران صدف به عنوان عناصر مصنوع

۱۳- تأکید بر عنصر نشانه ای پارک ملت به عنوان عنصر طبیعی هویت شهر با فضاسازی، نورپردازی و نشانه گذاری مناسب

۱۴- تغییر ریتم و تنوع پوشش گیاهی با ورود به حوزه سوم

۱۵- استقرار خدمات شهری و دروازه ای متناسب با نیاز

مدیریت شهری
فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۶ پاییز ۱۳۹۳
No.36 Autumn 2014

۱۰-۲- طراحی سکانس اول ورود به شهر زنجان

شکل ۳۰. طراحی سکانس اول ورود به شهر زنجان؛ منبع: نگارندگان.

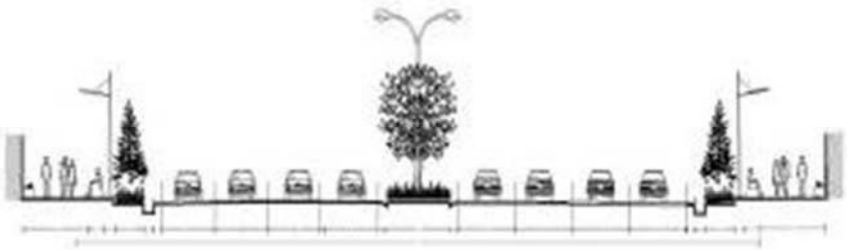

شکل ۳۱. مقطع سکانس اول ورود به شهر زنجان؛ منبع: نگارندگان.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-24]

شکل ۳۲. ایجاد فضای سبز و حضور عناصر طبیعی در حوزه اول ورود (ایجاد تغییر در کیفیت مسیر؛ منبع: نگارندگان.

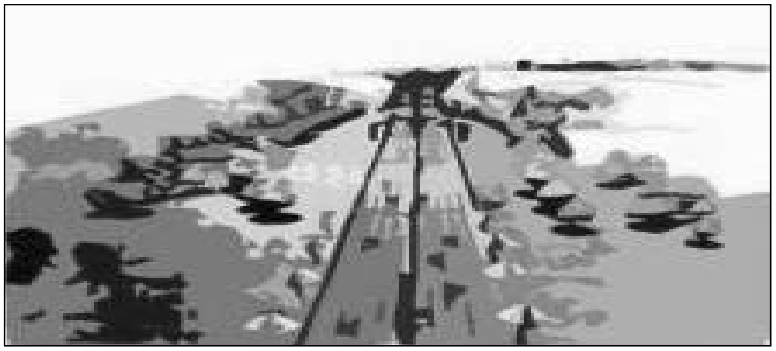

شکل ۳۳. گشودگی فضایی (ایجاد تغییر در ریتم و دید به عنصر شاخص)؛ منبع: نگارندگان.

شکل ۳۴. استقرار خدمات دروازه‌ای بصورت مجتمع در طرفین مسیر؛ منبع: نگارندگان.

۳-۱۰- طراحی سکانس دوم ورود به شهر زنجان

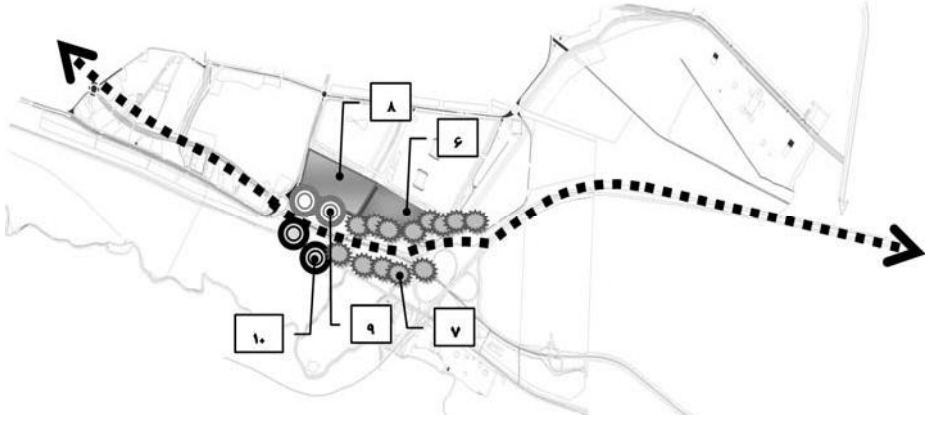

شکل ۳۵. طراحی سکانس دوم ورود به شهر زنجان؛ منبع: نگارندگان.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-24]

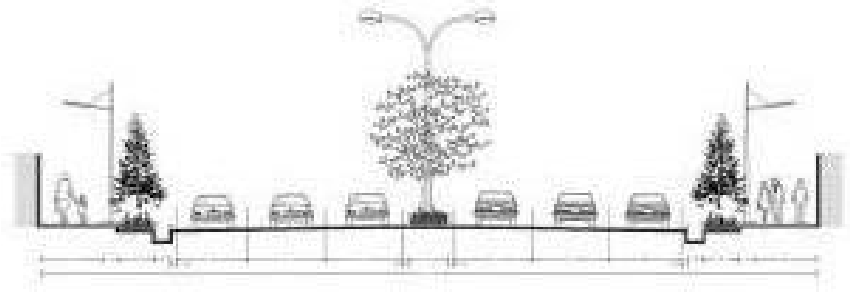

شکل ۳۶. مقطع سکانس دوم ورود به شهر زنجان؛ منبع: نگارندگان.

شکل ۳۷. ایجاد فضاهای تفریحی- تفرجی با استفاده از عناصر طبیعی و تاریخی جهت تقویت هویت شهر ؛ منبع: نگارندگان.

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۶ پاییز ۱۳۹۳
No.36 Autumn 2014

شکل ۳۸. تغییر و تفاوت پوشش گیاهی با ورود به حوزه دوم (به لحاظ جنبه‌های بصری، فواصل، ارتفاع و نوع آنها)؛ منبع: نگارندگان.

شکل ۳۹. ایجاد پارک چند منظوره با کالبد و پوشش گیاهی مناسب به منظور تداوم لبه سبز و تغییر کیفیت محیط و تقویت مؤلفه طبیعی هویت شهر ؛ منبع: نگارندگان.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-24]

۴-۱۰- طراحی سکانس سوم ورود به شهر زنجان

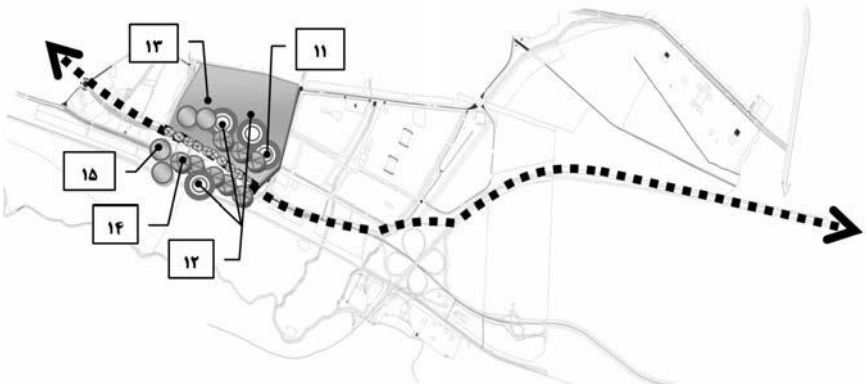

شکل ۴۰. طراحی سکانس سوم ورود به شهر زنجان؛ منبع: نگارندگان.

شکل ۴۱. مقطع سکانس سوم ورود به شهر زنجان؛ منبع: نگارندگان.

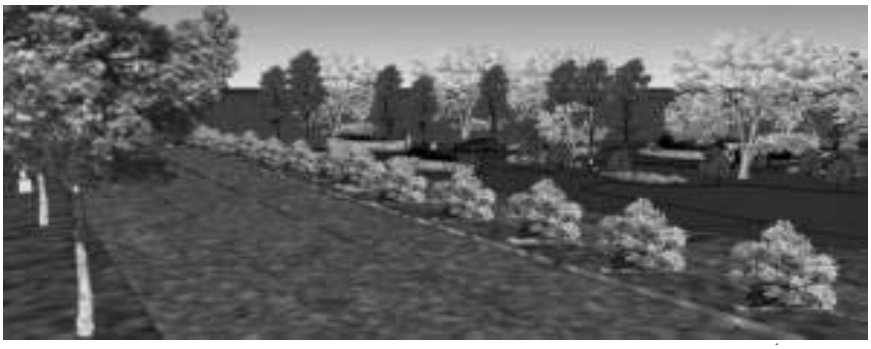

شکل ۴۲. تأکید بر عنصر نشانه ای پارک ملت به عنوان عنصر طبیعی هویت شهر با فضاسازی، نورپردازی و نشانه گذاری مناسب؛ منبع: نگارندگان.

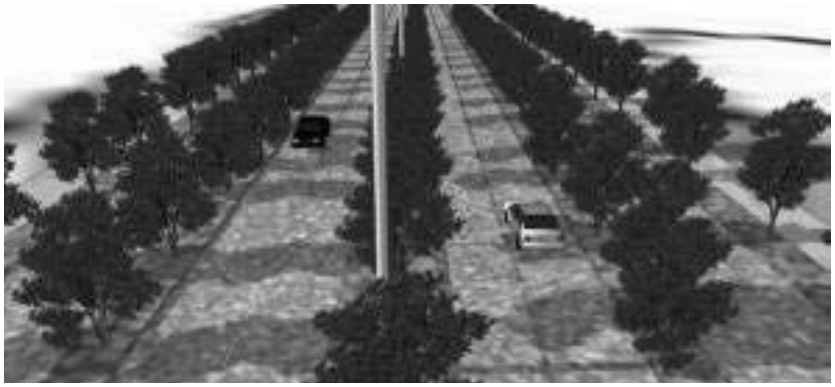

شکل ۴۲. تغییر ریتم و تنوع پوشش گیاهی با ورود به حوزه سوم؛ منبع: نگارندگان.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-24]

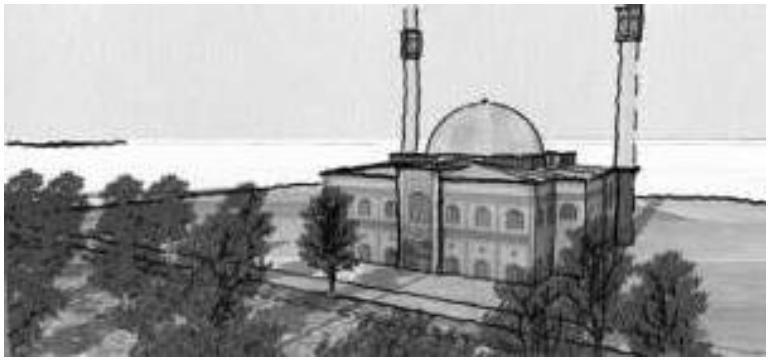

شکل ۴۳. تقویت نقش قرارگاهی مسجد با ایجاد فضای سبز، مبلمان و نورپردازی مناسب؛ منبع: نگارندگان.

شکل ۴۴. استقرار خدمات شهری و دروازه‌ای متناسب با نیاز مسافران و شهروندان؛ منبع: نگارندگان.

۱۱- نتیجه‌گیری و جمعبندی

مطابق مطالعات انجام شده، فضاهای ورودی شهرها به عنوان مفصل پیونددهنده‌ی دو فضا در ایجاد پیوند و برقراری ارتباط میان شهر و پیرامون آن از برخی الگوهای رایج ارتباطات فضایی پیروی می‌نمایند. طراحی نامناسب و یا شکل‌گیری خود به خودی و بی‌برنامه فضای ورودی شهرها، عدم سازمان‌دهی فضایی- کالبدی، نامناسب بودن سیمای کاربری، عدم توجه مسئولان و غیره، از علل عمده‌ی ضعف در عملکرد فضاهای ورودی شهرها به منظور پاسخگویی به نیازهای مسافرین و حتی ساکنین شهرها به عنوان یک فضای شهری است. بنابراین فضای ورودی شهرها نیازمند ایجاد سلسله مراتب در مسیر حرکتی جریان ورود به شهر می‌باشد تا از یک مرتبگی ورود به شهر و مواجه ناگهانی دو عرصه با هم جلوگیری شود. در این میان توجه به حوزه‌های واسط فضای خارج شهر به فضای داخل شهر بهترین ابزار برای دستیابی به این امر می‌باشد. این حوزه‌ها که شامل حوزه‌های مستقل روانی، بصری و فیزیکی است بعنوان مفصل، تغییر ریتم و آهنگ ورود به شهر را ممکن می‌سازد. برقراری نظام تسلسل مراتب در ساماندهی کالبدی شهرها سبب می‌شد تا پیوند هر بافت به بخش یا بافت متفاوت مجاور خود به‌کمک مفصلی شکل بگیرد که بتواند نیروهای حاصل از این انتقال (از وضعیتی به وضعیت دیگر) را در خود حل و جذب کند. بافت بخش ورودی شهرها از این گونه بود که اتصال میان شهر و خارج شهر را به خوبی برقرار می‌کرد. بر هم خوردن تسلسل مراتب در نظام کالبدی شهرها سبب شده تا ورودی شهر که یکی از حلقه‌های این تسلسل است دچار ابهام و بی‌هویتی شود و در واقع جایگاه آن به عنوان عنصری مهم در تعریف شهر و نقطه اتصال شهر به پیرامون فراموش شود. بنابراین طراحی و اقدامات صورت گرفته در هر حوزه می‌بایست با جایگاه و توقعاتی که از آن حوزه انتظار می‌رود متناسب بوده و با تأمین مؤلفه‌های کیفی به فضاهایی در شأن نام ورودی شهری برسد که با هویت

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-24]

خاص خود و ایجاد خاطرات جمعی، تا مدت‌ها در ذهن هر مسافر و شهروندی باقی بماند.

۱۲- منابع و ماخذ

۱. ابلقی، علیرضا و امیر حسین پورجوهری (۱۳۸۵) مبادی ورودی شهرها و تدوین اصول و معیارهای ساماندهی برای بازیابی یک فضای شهری فراموش شده، مجله آبادی ۵۳، مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی شهرسازی و معماری.

۲. قریب، فریدون (۱۳۸۲) ضوابط ساماندهی و معیارهای طراحی شهری برای مبادی ورودی شهرها، مجله هنرهای زیبا، ۱۵، تهران، دانشگاه تهران.

۳. بحرینی، سیدحسین و ناهید علی طالب بابلی (۱۳۸۲) تدوین اصول و ضوابط طراحی محیط ورودی شهر، مجله محیط شناسی، ۸، تهران، دانشگاه تهران.

۴. پاکزاد، جهانشاه (۱۳۸۵) راهنمای طراحی فضاهای شهری در ایران، چاپ دوم، وزارت مسکن و شهرسازی، معاونت شهرسازی و معماری، شورای انتشارات.

۵. خادمی، مسعود و رفیعی جوزم، رضا (۱۳۸۵) بررسی مؤلفه‌های کیفیت محیط در فضای ورودی شهرها.

۶. معین، محمد (۱۳۷۱) فرهنگ معین، تهران، امیرکبیر.

۷. بهزادفر، مصطفی (۱۳۹۰) هویت شهر نگاهی به هویت شهر تهران، مرکز چاپ نشر شهر، تهران.

۸. لینچ، کوین (۱۳۸۳) سیمای شهر، منوچهر مزینی، چاپ ششم، انتشارات دانشگاه تهران.

برای اطلاعات بیشتر:

1. Cahthrope, peter and Fulton, William. The regional city: new urbanism and the end of sprawl, island press, 2001

2. Access Management Design Standards for Entrances and Intersections

3. Cahthrope, peter and Fulton, William, 2001, the regional city: new urbanism and the end of sprawl, island press

4. City of Tucson development standard No. 3-02.0 gated entrances, December 16, 2008

5. Dianne Massa, City Clerk, January 1, 2004 City of Northville city entrance signuse policy and program (welcome to Northville signs)

6. Final Design Plan. South Campus Entrance, City of Traverse City - Charter Township of Garfield Recreational Authority, June 16, 2009

7. Geddes, Robert. 1997, Cities in our future, island press

8. Mills County Entrance and Driveway Ordinance, Chapter 4, Mills County Code of Ordinances

9. Smithson, A.1974. Team 10 primer. Cambridge, Massachusett the mit press.

10. Urban design: corridors and gateways. www.ci.danville va.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-24]

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-24]